

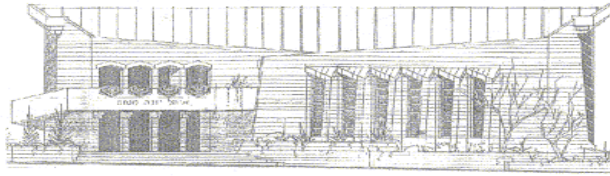
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

דרשה לפי קדושים תשע"א מאת הרב דוד אברהם ספקטור בנושא:

יום השואה כחוק וכהלכה

שבת שלום. ביום ראשון בערב, בכ"ח ניסן, יחול השנה יום השואה, ולא כרגיל בכ"ז ניסן, שחל השנה במוצאי שבת. כך נקבע ע"י כנסת ישראל ב"חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה", כדי למנוע חילול שבת בהכנות לטקסים. מאז קבלת החוק בשנת תשי"ב (1951) ועד היום יש פולמוס גדול בעולם התורה על קביעת יום השואה בכלל ובחודש ניסן בפרט, כפי שראיתי במאמרו של הרב שלמה ברין בדף הקשר של ישיבת הר עציון (גליון 1217 בין הזמנים תשע"א). לעניות דעתי הפולמוס הזה היה לגיטימי לפני שנקבע יום השואה, אבל עכשיו אחרי שנקבע יום השואה ע"י כנסת ישראל והתקבל ע"י רוב העם בישראל ובתפוצות, אין לפרוש מן הציבור אלא אדרבא יש יחד עם כל ישראל לזכור ביום השואה את אשר עשה לך עמלק הנאצי ולהתאבל על ששת מילוני היהודים שנהרגו. על קביעת יום לזכר השואה נשאל בזמנו הרב יוסף דב סולוביצקי (נפש הרב קצו) והשיב בשלילה ע"פ מה שאנחנו אומרים בקינה 'מי יתן ראשי מיס' בתשעה באב: "אין להוסיף מועד שבר ותבערה".... דהאבלות דתשעה באב כוללת בתוכה לא רק האבילות על חורבן הבית, אלא על כל הפוגרומים ועל כל החורבנות של כל שנות הגלות כולה. "וכן כתב הרב משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' נז ס"ק יא): "ובדבר הגזירות שבעה"ר נהרגו ערך עשרה פעמים ששים ריבוא ע"י הרשעים היטלער וחבריו ימ"ש... הנה בקינות שכל ישראל אומרים בתשעה באב, מפורש שמה שלא תיקנו יום מיוחד לתענית ולבכיה על גזירות מסעות הצלב... משום דאין לקבוע עוד יום לתענית ולבכי, שלכן צריך להזכירם בקינות דאומרים בתשעה באב על חורבן המקדש. ומאותו טעם עצמו אין לקבוע יום אחד מיוחד גם לגזירות שהיו בזמננו. "חלק עליהם הרב הרצוג, הרב הראשי לישראל וכתב בתשובה (שו"ת היכל יצחק או"ח סי' סא): "לדעתי אין הפירוש (של הקינה 'מי יתן ראשי מיס') כך. לפני זה מדבר המקוון על שריפת התורה והרג לומדיה דווקא ביום השבעות... והוא אומר, הואיל ואין להוסיף מועד שבר ותבערה, כלומר אין להוסיף למועד חג השבעות הספד ובכי על השבר והתבערה... על-כן קבענו היום כ' בסיון יום לצום ולקונן בגזירת ת"ח - ת"ט. "ולעצם השאלה: "אם יש כח ואפשרות בידי חכמי דורנו לקבוע יום תענית לדורות, לזכר ימי השואה? "השיב הרב הרצוג שאפשר: "וכלום בא חורבן כזה על ישראל מיום שנחרב בית המקדש, וצריך להתעורר בתשובה שנה שנה על אותו החורבן הנורא והאיום שבא עלינו בעונותינו". וכך קבעה בשנת תש"ט (1949) הרבנות הראשית לישראל בראשות הרב הרצוג והרב עוזיאל זצ"ל את יום עשרה בטבת כ"יום הזכרון לשואה" וכ"יום הקדיש הכללי". ואחרי שבשנת תשי"ב (1951) כנסת ישראל קבעה את כ"ז בניסן כיום השואה, קבעה הרבנות הראשית את עשרה בטבת ליום הקדיש הכללי בלבד. כך יש היום לפחות שני תאריכים, כז ניסן וי' טבת שבהם מזכירים את חורבן יהדות אירופה וזה דומה לחורבן הבית שמזכירים לפחות בשלוש תעניות. יש שואלים איך קבעו את יום השואה בניסן שאין אומרים בו תחנון ולא מזכירים בו נשמות ולא מספידים בו. ראשית כל לפי רוב מנהגי ישראל, האבלות על מיתת תלמידי ר' עקיבא, מתחילה בספירת העומר בחודש ניסן מיד אחרי פסח עד ל"ג בעומר ולא מראש חודש אייר, כפי שנוהגים הרבה מקהילות אשכנז בחו"ל. וכל זה באבלות על מיתת עשרים וארבע אלף תלמידי ר' עקיבא, וכל-שכן שמותר לנהוג אבלות בחודש ניסן על ששת מילוני יהודים שנהרגו בשואה. יום הזיכרון לשואה ולגבורה נקבע לפי תחילת מרד גטו וורשה, שהתחילה ב"ד ניסן, ערב פסח תשי"ג (19 אפריל 1943). כדי לא לנהוג אבלות ביום טוב ובחול המועד פסח, נקבע בשנת תשי"ב (1951) ע"י כנסת ישראל יום השואה ששה ימים אחרי פסח, בכ"ז בניסן, שאז רוב עם ישראל נוהגים אבלות של ספירת העומר. אין מספידים בחודש ניסן, אבל לחכם בפניו אומרים הספד בניסן וכל-שכן בהרוגי השואה שרבים מהם היו חכמי ישראל, כפי שאנו אומרים בתפילת א-ל מלא רחמים ביום השואה: "ובהם גאונים וצדיקים, ארזי הלבנון ואדירי התורה. "וכלל ישראל נחשב התלמיד חכם בין האומות ולכן דברי הספד עליו בנאומי יום השואה בניסן מותרים כחכם שבפניו. עוד נפסק (מ"ב תכט ס"ק ח) שאין מזכירין נשמות בחודש ניסן, ועם כל זה אפילו ביום טוב, בשביעי של פסח מזכירין נשמות הקרובים והרוגי השואה ומלחמות ישראל וגם בשבת מברכין בניסן אומרים תפילת אב הרחמים (מ"ב רפד, ס"ק יח) שהוא יזכור על הרוגי מסע הצלב הראשון בקהילות גרמניה בשנת תתנ"ו (1096). לכן כל-שכן שמותר לומר ביום השואה יזכור על ששת מילוני הרוגי השואה באירופה. ביום השואה רגילים להשמיע מנגינות ושירים עצובים וזה מותר (שו"ת דבר חברון או"ח סי' תקסד) כמו שנהגו בלווייה בזמנם בחלילים ומקוננות (כתובות ד, ד) וכל-שכן אם אלה קלטות ודיסקים (שו"ת חלקת יעקב או"ח סי' סד). כנסת ישראל קבעה בחוק ש"ביום הזכרון (לשואה ולגבורה) תהא בכל רחבי המדינה דומיה של שתי דקות בהן תשבות כל עבודה ותיפסק כל תנועה בדרכים. "וזה דומה למה שנפסק בשלחן ערוך (יו"ד שמג, ב): "בשעת הוצאת (המת) הכל בטלים ממלאכה". ודומיה של שתי דקות קיים כבר בזמנו אהרן הכהן בעת מיתת בניו: "וידום אהרן". וכל-שכן אנו במיתת ששת מילוני בני ובנות ישראל. ואנו תפלה שיתקיים בנו במהרה חזון הנביא יחזקאל (לז): "כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵימָהּ אֲנִי פָתַח אֶת קַבְרֹתֶיכֶם וְהִעַלְתִּי אֶתְכֶם מִקַּבְרֹתֶיכֶם עַמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל."